

บทที่ 8

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนึ่งตระกูลนี้ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร และเสนอรายงานผลการศึกษาระบบพจนานาวิเคราะห์

ข้อมูลหลักในการวิจัย คือ วรรณกรรมหนึ่งตระกูล 59 เรื่อง เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ วรรณกรรมหนึ่งตระกูล 10 เรื่อง และเป็นบทหนึ่งตระกูลอีก 49 เรื่อง โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์หลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนึ่งตระกูล
2. เพื่อศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนึ่งตระกูล
3. เพื่อเปรียบเทียบหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนึ่งตระกูลกับ

หลักกรรมที่เป็นพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
2. ชำระตรวจสอบข้อมูล จัดระบบข้อมูล
3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
4. เสนอผลการศึกษาโดยวิธีพจนานาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเล่มนี้มี 18 ประการ คือ
 1. พระรัตนตรัย 2. ไตรสิกขา 3. นิพพาน 4.ขันติโสรัจจะ 5.หิริโอตตปปะ 6. กรรม
 7. อปฺปมาทะ 8. สัจจะ 9. ความกตัญญูทุกเวที 10. เบญจศีล 11.อกุศลมูล 12. โลกธรรม
 13. ไตรลักษณ์ 14. ปฏิจสมุปบาท 15. อริยสัจ 16. สังคหัตถุ 17. พรวาสธรรม
 18. พรหมวิหาร
2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเล่มนี้ด้านความสำคัญ ความหมาย และประโยชน์ มีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เป็นพุทธธรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้
 1. พระรัตนตรัย คือ รัตนะอันประเสริฐ 3 ประการของพุทธศาสนิกชน คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะอันสูงสุด เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญาและความสุข เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถปกป้องคุ้มครองภัยอันตราย และบันดาลให้เกิดสิ่งมงคล
 2. ไตรสิกขา คือ ข้อปฏิบัติ 3 ประการของพุทธศาสนา คือ 1. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง 2. การทำแต่ความดี 3. การทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมที่นำผู้ปฏิบัติไปสู่ความดับทุกข์
 3. นิพพาน คือ ความดับกิเลส ดับวิภวสงสารและดับทุกข์ เป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา สามารถเข้าถึงได้โดยการบำเพ็ญบุญ
 4. ขันติโสรัจจะ คือ ความอดทน ความสงบเสถียร เป็นธรรมที่ทำให้งาม
 5. หิริโอตตปปะ คือ ความละอายบาป ความเกรงกลัวบาป เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก
 6. กรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำและผลร้ายที่ได้รับในชาติปัจจุบัน อันเนื่องมาจากเคยทำกรรมร้ายนั้นในชาติปางก่อน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพล มีอำนาจยิ่งต่อมนุษย์ สามารถบงการชีวิตมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนแปลงกรรม

7. อัปมาทะ คือ ความไม่ประมาท ไม่วางใจต่อสิ่งที่เป็นอันตราย เป็นธรรมที่ปกป้องคุ้มครองมนุษย์

8. สัจจะ คือ ความจริง คือ กิจจริง พุคจริง ทำจริง เป็นธรรมที่ไม่ตาย

9. ความมกตัญญูกตเวที คือ ความรู้คุณและตอบแทนบุญคุณ เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี

10. เบญจศีล คือ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว 5 ประการ คือ 1. ไม่ฆ่าสัตว์ 2. ไม่ลักทรัพย์ 3. ไม่ผิดลูกเมียคนอื่น 4. ไม่พูดเท็จ 5. ไม่ดื่มสุราเมรัย เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี

11. อกุศลมูล คือ รากเหง้าของความชั่ว 3 ประการ คือ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นธรรมที่เป็นที่มาของความชั่ว ความทุกข์ ในโลก

12. โลกธรรม 8 คือ ธรรมคาของโลก 8 ประการ คือ มียลาภ-เสื่อมลาภ มียศ-เสื่อมยศ สรรเสริญ-นินทา มีสุข-มีทุกข์ เป็นธรรมประจำโลกที่ทุกคนต้องประสบ

13. พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมอันประเสริฐ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐ

14. สังคหัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นหลักในการสงเคราะห์ 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตา เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจบุคคล

15. ขรवासธรรม 4 คือ ธรรมสำหรับขรवास 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ จาคะ ขันติ เป็นธรรมสำหรับการครองเรือนของขรवास

16. ไตรลักษณ์ คือ ลักษณะ 3 ประการ ของสิ่งทั้งปวง คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นธรรมที่เป็นกฎธรรมคาของชีวิตและสรรพสิ่ง

17. ปฏิจจสมุปบาท คือ ธรรมที่อาศัยกันและกัน แล้วเกิดขึ้นพร้อม คือ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรรณะ+โลก ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส-อุปายาส เป็นธรรมที่กล่าว ถึงการเกิดและการดับของความทุกข์

18. อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นธรรมที่ทำให้ผู้เข้าถึงหลุดพ้นจากความทุกข์

3. หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเก็บบททั้งหมดมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เป็นพุทธธรรม หรือหลักธรรมที่เป็นคำสอนเดิมแท้ของพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่มีลักษณะแตกต่างไปจากหลักคำสอนเดิมมีเพียง 2 ประการ คือ พระรัตนตรัย ซึ่งมีลักษณะเป็นสรณะอันสูงสุด เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจ สามารถดลบันดาลสิ่งอันพึงปรารถนา และปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายได้ และหลักกรรมซึ่งมีลักษณะเป็นกรรมเก่า ซึ่งมีอำนาจสามารถลิขิตชะตาชีวิตมนุษย์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีข้อที่น่าสนใจ ดังนี้

1. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเก็บบททั้งหมด 18 ประการ และมีทั้งหลักธรรมที่เป็นพื้น ๆ สามัญ และหลักธรรมที่สำคัญที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา จึงสรุปได้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเก็บบททั้งหมด มีมากทั้งปริมาณและคุณภาพเพียงพอที่จะยืนยันถึงความเจริญแพร่หลายของพระพุทธศาสนา และเพียงพอที่จะนำไปพัฒนาชีวิตและสังคมได้

2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเก็บบททั้งหมด ทั้งในด้านความสำคัญความหมาย และประโยชน์ มีลักษณะสอดคล้องกับหลักธรรมที่เป็นพุทธธรรม แต่น่าสังเกตว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือเก็บบททั้งหมด เพียงแต่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเท่านั้น แต่ไม่อธิบายรายละเอียด โดยเฉพาะประเด็นจุดมุ่งหมาย ประโยชน์และความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องขององค์ธรรมในหลักธรรมนั้น และหลักธรรมอื่น เช่น บรรยายเบญจศีลก็อธิบายว่ามีอะไรบ้างมีประโยชน์อย่างไร แต่ไม่อธิบายจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของเบญจศีลว่า เพื่อให้ชีวิตและสังคมเป็นสุข เป็นธรรมที่ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคม และไม่อธิบายความสัมพันธ์

ขององค์ธรรมว่า การเว้นจากการฆ่าทำให้คนมีชีวิต เป็นบ่อเกิดแห่งความเมตตา กรุณา ระวัง ป้องกัน การลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ การประทุษร้ายสติสัมปชัญญะตามลำดับ และไม่เห็นว่าหลักเบญจศีลย่อมสัมพันธ์กับหลักเบญจธรรม เป็นต้น

การที่ไม่อธิบายรายละเอียดในประเด็นดังกล่าว อาจเพราะเกินความจำเป็น หรืออาจเห็นว่า เป็นเรื่องยากลึกซึ้งเกินไป หรืออาจเพราะความไม่รู้ ประการใดประการหนึ่ง หรือทั้ง 3 ประการประกอบกัน

อนึ่งน่าสังเกตว่าในกรณีที่เป็นธรรมพื้น ๆ ทั่วไป คือ ขันติโสรัจจะ ทิริโอดตปเป ความกตัญญูกตเวที เบญจศีล อุกุศลมูล โลกธรรม จะมีคำอธิบายรายละเอียดมาก แต่ในกรณีที่เป็นธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ พระรัตนตรัย ไตรสิกขา นิพพาน กรรม อปปมาทะ ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจจ์ จะมีคำอธิบายรายละเอียดน้อย

หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักธรรมอื่น ๆ ทั่วไป คือ เป็นหลักธรรมที่มีคนรู้จักแพร่หลาย แต่อาจไม่ทราบความหมายรายละเอียด ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ขององค์ธรรมของหลักธรรมนั้นและหลักธรรมอื่น ตลอดจนไม่ทราบความมุ่งหมายและประโยชน์ของหลักธรรมนั้น จึงไม่สามารถจะนำหลักธรรมนั้น ๆ มาพัฒนาชีวิตและสังคมให้เต็มศักยภาพของหลักธรรมนั้น ๆ ได้

3. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากหลักคำสอนเดิม มีเพียง 2 ประการ คือ พระรัตนตรัย และหลักกรรม แต่หลักธรรมทั้ง 2 ประการ ต่างเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา การเชื่อพระรัตนตรัยผิด การเชื่อหลักกรรมผิด ทำให้เราเชื่อพระพุทธศาสนาผิดไปด้วย

การเชื่อพระรัตนตรัยในลักษณะเป็นลัทธิศรัทธา มีอำนาจสามารถดลบันดาลสิ่งอันพึงปรารถนา และปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายได้ แม้จะมีประโยชน์ในด้านเป็นกำลังใจ แต่ยังเป็นความเชื่อที่บกพร่องผิดหลักของพระพุทธศาสนา คือ หวังพึ่งอำนาจจากภายนอก หวังพึ่งความ

ช่วยเหลือจากคนอื่นสิ่งอื่น มากกว่าจะพึ่งตนเอง ใช้สติปัญญาของมนุษย์เอง กระทำเอง แก้ปัญหา
หาเอง ซึ่งเป็นหลักของพระพุทธศาสนา

ตามหลักพระพุทธศาสนา สรรพสิ่งเกิดจากเหตุปัจจัยและเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่มี
สิ่งใดที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ ดลบันดาลให้นอกเหนือไปจากเหตุปัจจัยได้ สิ่งมงคลสิ่งอันพึงปรารถนา
ตลอดจนภัยอันตรายต่าง ๆ เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งสิ้น มนุษย์มีสติปัญญาสามารถเข้าถึงเหตุปัจจัย
สามารถเกื้อกูลหรือประกอบเหตุปัจจัยนั้น เพื่อให้ได้รับผลสิ่งที่พึงปรารถนา หรือหลีกเลี่ยงภัย
อันตรายที่ไม่ปรารถนาได้

การเชื่อกรรมในลักษณะกรรมเก่า คือ เชื่อว่าผลร้ายที่ได้รับในชาติปัจจุบันเป็นเพราะ
กรรมชั่วที่ตนกระทำมาในชาติปางก่อนทั้งสิ้นนั้น เป็นความเชื่อเรื่องกรรมที่ผิดจากหลักกรรมใน
พระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นหลักกรรมว่า เป็นการกระทำที่ประกอบด้วย เจตนา เน้นชาติปัจจุบัน คือ
ชีวิตนี้ และเน้นว่ามนุษย์สามารถประกอบกรรม และลิขิตกรรม หรือผลกรรมได้

การเชื่อกรรมในลักษณะกรรมเก่า อาจมีประโยชน์ในฐานะเป็นสิ่งปลอบใจ ทำให้ยอมรับ
สภาพหรือทำให้ทำได้ แต่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม

พระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็น วิริยวาท กรรมวาท และขณิกวาท คือ เป็นศาสนาที่
เน้นความเพียรพยายาม เน้นการกระทำ และเน้นปัจจุบัน การเชื่อและรอความช่วยเหลือจากสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ โดยไม่ต้องประกอบกระทำเอง และการเชื่อกรรมในอดีตชาติ จึงเป็นความเชื่อที่ผิดพลาด
จากหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งควรจะมีการปรับปรุงแก้ไข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวรรณกรรมหนังสือจำนวน 59 เรื่อง พบหลักธรรมในพระพุทธศาสนา
เพียง 18 ประการ แต่มิได้หมายความว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ
แต่ละเล่มมีเพียง 18 ประการเท่านั้น เพราะในวรรณกรรมหนังสือแต่ละเรื่องยังมีแนวคิด หรือแก่น

ของเรื่อง หรือปรัชญาของเรื่อง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เช่น เรื่อง หวังรักเหวท่าลาย ของฉิ้น อรมุต แสดงแนวคิดที่ “ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์” เรื่องมารชีวิต ของ พ่วง บุชวารัตน์ แสดงแนวคิดที่ “กบคนเช่นไรก็เป็นคนเช่นนั้น” เรื่องมิติมิดของมายา ของ บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ แสดงแนวคิดที่ “อวิชาทำให้มนุษย์ตกอยู่ในความทุกข์” เป็นต้น

อนึ่งการเกิดขึ้น และการทำงานของหลักธรรม จะมีลักษณะที่สัมพันธ์และสนับสนุนกัน เช่น เมื่อมีความศรัทธาในพระรัตนตรัย ยึดถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัยหลายประการ เช่น การเสวนากับบัณฑิต การไม่คบคนพาล การบูชาคนควรบูชา ก็เกิดขึ้น เมื่อความกตัญญูทศเวทิต่อบิดามารดาเกิดขึ้น ความเคารพความอ่อนน้อม ความสงเคราะห์ คนควรสงเคราะห์ก็เกิดขึ้น เป็นต้น

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง จึงมีมากกว่า 18 ประการ ซึ่งควรจะได้วิจัยโดยละเอียดต่อไป

2. ควรมีการวิจัย หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูงอย่างละเอียดทั้งในด้านสำคัญ ความหมาย องค์ประกอบ เจตนา ประโยชน์ การพัฒนาเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถประยุกต์หรือปรับหลักธรรมนั้น มาพัฒนาชีวิตและสังคมได้เต็มศักยภาพ

3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูงกับหลักธรรมที่เป็นพุทธธรรม ให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้น เพื่อจะได้ทราบความเหมือนและความแตกต่าง เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปรับปรุงหลักธรรมนั้นให้สอดคล้องกับหลักธรรมที่เป็นพุทธธรรมสืบไป

อนึ่งพึงตระหนักว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูงเป็นหลักธรรมที่แพร่หลาย เป็นหลักธรรมที่รับใช้ชีวิต เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต

และสังคม ความผิดพลาดบกพร่องหรือความเจริญแพร่หลายของกิจกรรม ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชีวิตและสังคมโดยเฉพาะชีวิตและสังคมชาวไทยภาคใต้โดยตรง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยกิจกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรวิจัยกิจกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ ให้กว้างขวาง และลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ควรวิจัยกิจกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมกรรมการแสดงของภาคใต้ชนิดอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ควรวิจัยอิทธิพลของกิจกรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมกรรมการแสดงของภาคใต้ ที่มีต่อชาวบ้านภาคใต้